

9K1125
7/7869

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel Müdür Yardımcılığı

Sayı : B.06.0.SPGY.0.0-026.21-2009/268870
Konu : Yazılı Soru Önergesi/Mümin
İnan

ÇOK İVEDİ

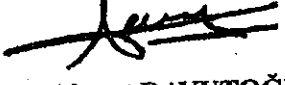
16 Kasım 2009

TBMM BAŞKANLIĞINA

İlgi: 22.05.2009 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/7869-13147/28543 sayılı yazıları.

Niğde Milletvekili Mümin İnan'ın 7/7869 esas numaralı yazılı soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arz ederim.

Ahmet DAVUTOĞLU
Dışişleri Bakanı

Ek: 5 sayfa.

**NİĞDE MİLLETVEKİLİ MÜMİN İNAN'IN
SAYIN BAKANIMIZA YÖNELTTİĞİ
7/7869 ESAS NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİ**

SORULAR:

Soru:1- Türkiye ve Ermenistan arasında, İsviçre de sürdürülen görüşmelerde İsviçre Hükümetinin rolü nedir?

Soru:2- İsviçre Parlamentosunun, sözde soykırım iddiasını tanıyan ülkelerden biri olduğu bilinmesine rağmen, görüşmeler için neden bu ülke seçilmiştir?

Soru:3- Ermenistan'ın sözde soykırım iddiasını tanıyan ülkeler, bu konuda dolaylı taraf konumunda kabul edilmekte midir?

Soru:4- Ermenistan ve Türkiye Dışişleri Bakanlıklarınca eş zamanlı olarak açıklanan ve mutabakat sağlandığı ifade edilen yol haritasında;

a)- Ermenistan ile kara sınırlarımızı belirleyen 1921 Kars anlaşması Ermenistan tarafından tanınacak mıdır?

b)- Ermenistan sözde soykırım iddiasından vazgeçecek midir?

c)- Doğu Anadolu Bölgemizi Batı Ermenistan olarak adlandırıp ülkemizden toprak talep eden Ermenistan bu taleplerinden vazgeçecek midir?

Soru:5- 1993 yılında Kardeş Ülke Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından işgal edilmesi sebebiyle kapatılan Doğu ve Alicaan sınır kapılarının açılması, mutabakat sağlandığını ifade ettiğiniz yol haritasında, ne tür gelişmelere bağlanmıştır?

a)- Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilecek midir?

Soru:6- 1915 olaylarının araştırılması için kurulması planlanan ortak tarih komisyonunda, sözde soykırım yasalarını kabul eden ülkelerin tarihçileri de yer alacaklar mıdır?

Soru:7- Ermenistan ile İsviçre'de yapılan görüşmeler konusunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna ne zaman bilgi vermeyi düşünüyorsunuz?

SORU:8- Ermenistan ile İsviçre'de yapılan görüşmelerle ilgili olarak Azerbaycan Devletini ilgilendiren konularda Azerbaycan Hükümeti yeterince bilgilendirilmekte midir?

CEVAP:

Ermenistan ile ilişkilerimizin normalizasyonu sürecinde İsviçre “kolaylaştırıcı” bir rol üstlenmiştir.

İlk olarak, 6 Haziran 2000 tarihinde İsviçre Parlamentosuna konuyla ilgili sunulan bir tavsiye kararı (postulat) 13 Mart 2001 tarihli İsviçre Ulusal Meclisi Genel Kurul gündemine alınmış ve Genel Kurul toplantısında 73’e karşı 70 oyla reddedilmiştir.

Bunun ardından ise İsviçre Federal Parlamentosunun Ulusal Meclis kanadı 16 Aralık 2003 tarihinde yapılan oturumda, 1915 olaylarının soykırım olarak tanınmasını öngören bir tavsiye kararı kabul etmiştir. Görüşmede, Hükümet temsilcisi, önerenin kabul edilmemesini istemiştir.

Hükümet kararda öngörülen unsurları uygulamamıştır. Federal Parlamentonun Senato kanadı bugüne kadar böyle bir tasarımı gündemine almamıştır. Karar, Federal parlamentonun sadece Ulusal Meclis kanadı tarafından kabul edildiği için tüm Parlamentoyu veya Federal Hükümeti bağlamamaktadır.

İsviçre Hükümeti Dışişleri Bakanlığı, 20 Aralık 2007 tarihinde yaptığı bir beyanatta, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemine ait olayların aydınlatılması ve bunların kendi çerçevesi içinde mütalaa edilerek değerlendirilmesinin tarihi araştırma konusu olduğu görüşünü taşıdığını, bu doğrultuda İsviçre’nin bir tarihçiler komisyonu kurulmasının yararlı olacağına inandığını açıklamıştır.

Bu bağlamda, İsviçre Hükümeti Yüce Meclisin 13 Nisan 2005 tarihli bildirisine konu Ortak Tarih Komisyonu önerimizi desteklemiştir.

İsviçre’nin arabuluculuğunda gerçekleşen müzakereler sonucunda, “Türkiye ile Ermenistan Arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulmasına dair Protokol” ile “Türkiye ile Ermenistan Arasında İlişkilerin Geliştirilmesine dair Protokol” başlıklı metinler 10 Ekim 2009 tarihinde Zürih’te ABD, Fransa, Rusya Dışişleri Bakanları (Yukarı Karabağ sorununun çözümüne yönelik Minsk Grubu’nun eşbaşkanları) ve AB Konseyi Genel Sekreteri, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası Yüksek Komiseri ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dönem Başkanı sıfatıyla Slovenya Dışişleri Bakanı’nın katıldığı bir törende imzalanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti Arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulmasına Dair Protokol Taslağı’nın beşinci paragrafı iki ülke arasındaki mevcut sınırın uluslararası hukukun ilgili antlaşmalarında tarif edildiği şekliyle karşılıklı olarak tanındığını teyit etmektedir.

Sözkonusu iki Antlaşma dışında, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuzeydoğu sınırını tespit eden başka bir geçerli antlaşma bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ne Moskova Antlaşması’nda ne de Kars Antlaşması’nda öngörülen haklarımızdan hiçbir şekilde geriye adım atılmış değildir. Tam tersine bunların teyidi sözkonusudur.

Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin “Şartların esaslı şekilde değişmesi/ Ahde vefa” başlıklı 62. maddesinin 2(a) paragrafına göre, bir antlaşmanın devletler arasında sınır tesis etmesi halinde, şartlarda meydana gelen esaslı değişiklik gerekçe gösterilerek bu antlaşmanın sona erdirilmesi veya ondan çekilmesi mümkün değildir.

Kars Antlaşması Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan arasında sınır belirleyen bir antlaşma olduğu cihetle, şartların esaslı şekilde değiştiği iddiasına dayanılsa bile, Kars Antlaşmasının geçersizliğini öne sürmek bir yana, Ermenistan’ın anılan Antlaşmadan çekilmek

veya sona erdirmek yöntemlerine girişmesi dahi mümkün değildir. Nitekim, Ermenistan bugüne kadar Türkiye nezdinde böyle bir girişimde bulunmamıştır. Ermenistan'ın bu yöndeki bir beyanının zaten hiçbir hukuki geçerliliği olamaz.

Ermenistan devlet adamlarının hem Kars Antlaşması'nın hem Sovyetler Birliği döneminden kalan Antlaşmaların tanınması ve mevcut sınırların kabul edilmesi hususunda birçok beyanları vardır.

Ermenistan Başbakanı Tigran Sarkisyan, 9 Ekim 2009 tarihinde yaptığı açıklamada, "Ermenistan Cumhuriyeti'nin, Sovyet Ermenistan döneminden miras kalan sınırlarını fiilen ve hukuken tanıdığını" ifade etmiştir. Dönemin Ermenistan Dışişleri Bakanı Oskanyan, 10 Aralık 2006 tarihinde Cumhuriyet gazetesine verdiği bir mülakatta, "Biz Ermenistan Cumhuriyeti olarak Kars Antlaşması'nı hiçbir zaman ne tanımamazlık ettik ne de onun yerine başka bir antlaşmayı koyduk" şeklinde konuşmuştur.

Gerçekten, 21 Aralık 1991 tarihinde Bağımsız Devletler Topluluğu'nun kuruluşu vesilesiyle Almatı'da bir araya gelen Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna, aralarında Almatı Deklarasyonu'nu imzalamışlardır. Anılan Deklarasyonun 6. işlem paragrafında, imzacı devletlerin, "uluslararası hukuka saygı gösterecekleri ve Sovyetler Birliği'nin imzaladığı anlaşmalardan kaynaklanan uluslararası yükümlülükleri yerine getirecekleri" kayıtlıdır.

Bir devletten ayrılma yoluyla oluşan yeni, bir ya da birkaç devlet durumunda, önceki devlet ülkesinin tümü için yürürlükte olan bir antlaşma, sonraki devletlerin her birini ve önceki devlet ülkesinin bir bölümü için yürürlükte olan her antlaşma bu ülke parçası üzerinde kurulan sonraki devleti ilke olarak bağlamaktadır. Bu husus 23.8.1978 tarihinde Viyana'da imzalanan Devletlerin Antlaşmalarına Ardıl Olması Sözleşmesinin 34. maddesinde öngörülmüştür. Öte yandan, sözkonusu Sözleşmenin 11. maddesinde, bir antlaşma ile çizilen sınırların ve sınır antlaşmalarından doğan hak ve yükümlülüklerin devletlerin ardıl olmaları ile değiştirilemeyeceği kabul edilmektedir. Sözleşmenin 12. maddesi de aynı anlamı ifade etmektedir. Dolayısıyla, Ermenistan'ın eski Sovyetler Birliği zamanında imzalanan ve bugün dört ülke bakımından sınırları tarif eden Kars Antlaşması hükümleriyle bağlı olması uluslararası hukukun emrettiği bir durumdur.

Ermenistan'la imzaladığımız protokoller hem öz hem söz bakımından Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Lozan Antlaşması hükümlerini ve ülkemizin sınırlarını teyit etmektedir. Bu bağlamda, protokollere baktığımızda hatırlamamız gereken diğer bir husus, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran temel belgelerden biri olan Lozan Antlaşması'nın Kars Antlaşmasından sonra akdedilmiş olduğu ve Lozan Antlaşması'nın bu nedenle Doğu sınırlarımızla ilgili bir hüküm taşımasıdır. Ermenistan ile imzaladığımız Protokollerin mevcut sınırın tanınmasıyla ilgili hükmü bu açıdan Lozan Antlaşmasını tahkim etmektedir.

10 Nisan 2005 tarihinde Sayın Başbakanımız dönemin Ermenistan Cumhurbaşkanı'na bir mektup göndererek, Türk-Ermeni ortak tarihinin acılı döneminin tarihçiler ve uzmanlardan oluşan bir Ortak Tarih Komisyonu tarafından bilimsel bir incelemeye tabi tutulmasını, tüm arşivlerin araştırılmasını ve bulguların uluslararası kamuoyuna açıklanmasını önermişti. Yüce Meclis de oybirliği ile 13 Nisan 2005 günü kabul ettiği bir deklarasyonla bu öneriyi desteklemişti. İmzalanan protokollerle nihayet benzer bir mekanizma öngörülmektedir.

"Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol'de iki halk arasında karşılıklı güvenin yeniden tesis edilmesi amacıyla mevcut sorunların tanımlanmasına ve tavsiyelerde bulunulmasına yönelik çalışmalar yapacak bir Tarihsel

Boyut Alt Komisyonu kurulması öngörülmektedir. İki Hükümet arasında oluşturulacak Komisyonun çatısı altında yer alacak bu Tarihsel Boyut Alt Komisyonu'nun yapacağı çalışmalarda tarihsel kaynak ve arşivleri tarafsız ve bilimsel bir incelemeye tabi tutması Protokolde kayıt altına alınmıştır. Tarih alanında mevcut sorunların tanımlanması ve tavsiyelerde bulunulması, tarihsel kaynak ve arşivlerde tarafsız bilimsel inceleme yapılması taahhüdü metnin hem işlem hem de uygulama bölümlerinde iki kez yer almaktadır.

Protokoller yürürlüğe girdiği takdirde, Tarihsel Boyut Alt Komisyonu Türk ve Ermeni milletlerinin ortak tarihinin acı bir dönemini tüm gerçekleriyle tespit edecektir. İki ulusun hafıza çatışmasını geride bırakarak tarihsel gerçeklerde buluşmalarının ve adil hafızaya ulaşmalarının tek yolu budur.

Ermenistan Bağımsızlık Bildirisi'nin 11. maddesinde, Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesine atıfla "Ermenistan Cumhuriyeti'nin, 1915 yılında Osmanlı Türkiye'sinde ve Batı Ermenistan'da meydana gelen soykırımın uluslararası alanda tanınması görevine bağlıdır" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, Ermenistan Anayasası'nın giriş bölümünde Ermenistan Bağımsızlık Bildirisinde kayıtlı ulusal hedeflerin Ermeni Devleti'nin temel ilkeleri olduğu beyan edilmektedir. Yine, Ermenistan Anayasası'nın 13. maddesinin 2. paragrafında Devlet Arması'nda Ağrı Dağı'nın bulunduğu kaydı yer almaktadır.

Bunlar, bizi çok rahatsız eden ifadelerdir. İyi komşuluk ilişkileri, bu tür ifadelerden uzak durulmasını gerektirir. Ancak biz, Ermenistan ile normalizasyon sürecine ilişkin çalışmaların henüz başındayız. Bu süreç iyi işlerse iki ulusun da, iki ülkenin de iyi komşuluk ilişkilerine uygun adımlar atmalarını beklemek gerekir. Nitekim, sözkonusu Protokollerde de, taraflar, bu amaçla karşılıklı olarak toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama, sınırların değişmezliği, iyi komşuluk ilişkileri geliştirilmesi bağlamında taahhütte bulunmaktadırlar. Önümüzdeki dönemde bu taahhütlerin ne şekilde yerine getirileceği elbette takip edilecektir.

Protokolleri onaylayacak olan merci Yüce Meclis'tir. Diplomatik ilişkilerin kurulması, sınırın açılması, Ortak Tarih Alt Komisyonunun kurulması, ilişkilerin geliştirilmesi ancak onay sonrası hayatiyet kazanacaktır.

Azerbaycan topraklarının işgali sona ermeden, bölgede arzu edilen kapsamlı barış ortamının sağlanması mümkün değildir. Azerbaycan-Ermenistan ihtilafının uluslararası hukuk ilkelerine, uluslararası kuruluşların kararlarına uygun şekilde çözümlenmesi gerekmektedir. Ermenistan işgal altında tuttuğu Azerbaycan topraklarından çekilmeli, Yukarı Karabağ sorunu çözümlenmelidir.

Bizim çabalarımız, aynı zamanda, Azerbaycan'ın topraklarındaki işgalin son bulmasını sağlamaya, kapsamlı bir bölgesel barış zemini oluşturmaya yöneliktir.

Nitekim, daha Protokoller imzalanmadan 22 Nisan 2009 günü, Ermenistan ve İsviçre ile yaptığımız ilk ortak açıklamada "ikili ilişkilerin normalleştirilmesine ve bu suretle tüm bölgede barış, güvenlik ve istikrarın ileri götürülmesine" vurgu yapılmıştır.

İmzalanan İlişkilerin Geliştirilmesine dair Protokolün giriş bölümünde "Bölgesel ve uluslararası uyuşmazlık ve çatışmaların uluslararası hukuk ilkeleri ve normları temelinde barışçı şekilde çözümlenmesi" ifadesi yer almaktadır. Bu hükmün Yukarı Karabağ ihtilafına işaret ettiği açıktır.

Ayrıca, Diplomatik İlişkilerin Tesisine dair Protokolde, "toprak bütünlüğü ve sınırların dokunulmazlığı ilkelerine saygı gösterilmesi ve saygı gösterilmesinin sağlanması" hususunun altı

çizilmektedir. Bu taahhüt Yukarı Karabağ sorununun halli için izlenmesi gereken yöneme ışık tutmaktadır.

Türkiye-Ermenistan görüşmeleri başladığından bu yana, Minsk Sürecinin çalışmaları hızlanmış, uluslararası camianın Azerbaycan-Ermenistan ihtilafının halledilmesi yönündeki çabaları yoğunlaşmıştır. Sorun yeniden dünya gündemine taşınmıştır.

Ermenistan ile imzalanan iki Protokolün yazımında tarafımızdan gözetilen amaç, sorunun özüne yönelik olarak Ortak Tarih Komisyonunun kurulması ana fikrinin muhafaza edilmesi olmuştur. Nitekim, bu görüşümüz Protokole, kurulması öngörülen alt komisyonların nitelikleri itibariyle yansıtılmış bulunmaktadır.

Metinde, iki halk arasında karşılıklı güven tesis edilmesi amacıyla mevcut sorunların, diğer bir deyişle 1915 olaylarının tanımlanmasına ve tavsiyelerde bulunulmasına yönelik çalışmalar yapacak bir Alt Komisyon kurulması öngörülmektedir. Tarihsel kaynak ve arşivlerde tarafsız bilimsel inceleme yapılması taahhüdü metnin hem işlem hem de uygulama bölümlerinde iki kez yer almaktadır. Protokollerde, "tarihsel boyuta ilişkin alt komisyonda, Türk, Ermeni ve aynı zamanda İsviçreli ve diğer uzmanların" da yer alacakları belirtilmektedir.

Tarihsel Boyut Alt Komisyonu protokolde vasıflandırılmış olan tek alt komisyondur. Bu durum Tarihsel Boyut Alt Komisyonu'na öncelikli bir konum vermektedir. Dolayısıyla, uygulamada bizim varmayı istediğimiz hedefi engelleyebilecek veya zafiyete uğratabilecek herhangi bir ifade bulunmamaktadır.

Mevcut yazımın amacın taahhuk etmesini sağlayabilecek derece açık olduğu düşünülmektedir.

Böylece, 2005 Nisan ayında TBMM'nin oybirliği ile, Osmanlı Ermenileri tarihini ve 1915 olaylarını ortak bir girişimle incelemek ve değerlendirmek, tarihi gerçekleri bilimsel araştırmayla gün ışığına çıkarmak üzere Ermenistan Hükümeti'ne önermeyi kararlaştırdığı Türkiye-Ermenistan Ortak Tarih Komisyonu fikrine benzer bir mekanizma iki ülke Hükümetlerinin oluşturacakları çatı altında gerçekleştirilmiş olacaktır.

Protokoller hakkında 21 Ekim 2009 tarihinde Yüce Meclise bilgi sunulmuştur.

Gerek Protokollerin müzakere safhasında, gerek imzaladıktan sonra Hükümetimiz Azerbaycan Hükümetine her aşamada bilgi vermiş, bu husustaki görüşlerimiz her seviyede Azeri muhataplarımızla paylaşılmıştır.